

Список літератури:

1. World Trade Organization: International Trade and Market Access Data [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_bis_e.htm?solution=WTO&path=/Dashboards/MAPS&file=Map.wcdf&bookmarkState={%22impl%22:%22client%22,%22params%22:{%22langParam%22:%22en%22}}.
2. Архирейська Н.В. Сучасні проблеми забезпечення та оцінки рівня зовнішньоекономічної безпеки України / Н.В. Архирейська, І.М. Панасейко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 1. – С. 40–45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.business-inform.net/pdf/2015/1_0/40_45.pdf.
3. World Trade Organization: International Trade Statistics 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wto.org/english/res_e/its2014_e/its2014_e.pdf.
4. КНОЕМА: World Exports and Imports of Agricultural products [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://knoema.ru/cduihd/world-exports-and-imports-of-agricultural-products>.
5. Food and Agriculture Organization of the United Nations: Statistics Division [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://faostat3.fao.org/download/P/PM/E>.

Михайленко О. Г.

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИЕЙ В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Резюме

Проанализированы состояние и тенденции развития мировой торговли сельскохозяйственными товарами в контексте устойчивого развития, определены основные проблемы и их влияние на международную торговлю сельскохозяйственной продукцией. В социально-экономическом развитии страны сельское хозяйство занимает особое место. Это одна из основных отраслей народного хозяйства, которая обеспечивает производство продуктов питания и является первым условием развития общества.

Ключевые слова: сельское хозяйство, сельскохозяйственная продукция, международная торговля, устойчивое развитие, экспорт, импорт.

Mihaylenko O. G.

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University

MODERN TRENDS AND PROBLEMS OF INTERNATIONAL AGRICULTURAL TRADE IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Summary

The article analyzes state and development trends world trade in agricultural products in the context of sustainable development, the basic problems and their impact on international trade of agricultural products. In the socio-economic development of agriculture occupies a special place. This is one of the main sectors of the economy that ensures food production and being the first condition for the development of society.

Keywords: agriculture, agricultural products, international trade, sustainable development, export, import.

УДК 336.01

Пахомова О. А.

Донецкий национальный университет (м. Вінниця)

ОЦІНКА УЧАСТІ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Робота присвячена розвитку теоретичних і науково-методологічних засад міжнародної інвестиційної діяльності та розробці науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення інвестиційної політики України в сучасних умовах функціонування світового господарства. У роботі досліджено теоретико-методологічні основи здійснення міжнародного інвестування, розглянуто вплив міжнародних інвестицій на розвиток національних економік, охарактеризовано систему регулювання міжнародної інвестиційної діяльності. Здійснено аналіз міжнародного інвестування у світовому господарстві та надано оцінку участі України в процесах міжнародної інвестиційної діяльності. Визначено національний інвестиційний клімат, розроблено механізм активізації міжнародного інвестування України, запропоновано напрями удосконалення інвестиційної політики України в сучасних умовах.

Ключові слова: інвестиції, міжнародні інвестиції, прямі та портфельні інвестиції, Індекс прямого іноземного інвестування, ЮНКТАД-індекс, інвестиційний клімат, механізм активізації міжнародного інвестування, інвестиційна політика.

Постановка проблеми. Міжнародне інвестування лежить в основі функціонування сучасної економіки, воно інтегрує інтереси і ресурси громадян, фірм та держави щодо ефективного соціально-економічного та політичного розвитку кра-

їни. Участь України в процесах є пріоритетним, оскільки міжнародна інвестиційна діяльність значною мірою сприяє зростанню національного доходу країни, позитивно впливає на платіжний баланс, створює нові робочі місця, супроводжу-

ється технологічною модернізацією та впровадженням сучасних методів управління, а також включає Україну у світовий розподіл праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічною основою роботи є праці відомих вітчизняних учених, таких як В.Д. Базилевич, Ю.Г. Білоус, М.Д. Дмитренко, Ю.Г. Козак, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В. Макогон, С.В. Мочерний, С.В. Онишко, Н.В. Стукало та ін. Щодо зарубіжної наукової школи, то це праці З. Бжезинський, А.Б. Вебер, Г.Г. Дилигенський, Г.ж. В. Колодко, Дж. Сорос, А.С. Филипенко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим у науковій літературі недостатньо уваги приділено оцінці міжнародної інвестиційної діяльності України у формі прямого інвестування та визначенню напрямків активізації процесу. Тобто є необхідність подальшого розвитку теоретичних основ щодо оцінки участі України в процесах прямого інвестування, що зумовило актуальність теми роботи, її цільове спрямування і зміст.

Мета статті полягає у визначенні основних показників розвитку прямого інвестування України та шляхів розширення її участі в процесах міжнародної інвестиційної діяльності у формі прямого інвестування.

Комплексний підхід до реалізації поставленої мети окреслив коло завдань, які передбачалося вирішити при підготовці роботи:

- розкрити понятійно-категорійний апарат міжнародного інвестування;
- оцінити та проаналізувати міжнародну інвестиційну діяльність України у формі прямого інвестування;
- окреслити основні напрями оптимізації міжнародної інвестиційної діяльності України у формі прямого інвестування.

Методологічною базою дослідження є роботи відомих вітчизняних і зарубіжних учених з питань інвестиційної діяльності, нормативно-правові акти України та статистичні дані офіційних сайтів. Методологічний апарат дослідження складають загально-наукові методи дослідження (діалектичний метод пізнання, наукова індукція та дедукція, системний, метод порівняння і синтезу) та спеціальні економічні методи (структурного, дисперсійного, факторного аналізу).

Виклад основного матеріалу. Міжнародна інвестиційна діяльність є однією із найважливіших складових частин і форм міжнародних економічних відносин. Явище почало активно розвиватися в період становлення світового гос-

подарства. Доповнюючи міжнародну міграцію товарів, ставало поступово невід'ємною, визначальною, характерною рисою сучасної світової економіки і міжнародних відносин. У зв'язку з цим необхідно з'ясувати суть понять «інвестиції», «міжнародні інвестиції» та «міжнародна інвестиційна діяльність».

Термінологічний апарат міжнародної інвестиційної діяльності не є жорстко стандартизованим. Залежно від рівня аналізу, національної традиції або авторської своєрідності тощо терміни можуть по-різному визначатися.

Інвестиції – це усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [12].

Міжнародні інвестиції – це інвестиції, реалізація яких передбачає взаємодію учасників, що належать різним державам [14].

Міжнародна інвестиційна діяльність (інвестування) являє собою сукупність практичних дій суб'єктів (інвесторів та учасників), що належать різним державам по реалізації інвестицій [12].

Суб'єктом міжнародної інвестиційної діяльності є безпосередньо інвестор та учасники інвестиційної діяльності, якими можуть бути фізичні особи, юридичні особи і держави, а об'єктом – матеріальні, нематеріальні та фінансові активи.

За метою спрямування міжнародна інвестиційна діяльність поділяється на: прямі і портфельні іноземні (чи зарубіжні) інвестиції, що стало основою побудовання даної роботи.

Прямі інвестиції – це вкладення капіталу з метою сприяння отриманню підприємницького прибутку (доходу) та вкладення, які зумовлені довгостроковим економічним інтересом і забезпечують контроль інвестора над об'єктом інвестування [12].

Портфельні інвестиції – це вкладення капіталу в цінні папери з метою отримання доходу (дивідендів), такі інвестиції не забезпечують реального контролю інвестора над об'єктом інвестування [13].

Згідно зі статистичними даними сучасних тенденцій міжнародного інвестування України та з погляду сучасної світової наукової думки можна зауважити, що міжнародна інвестиційна діяльність України здебільшого представлена у формі прямого інвестування, а активізація сукупного процесу вітчизняної економіки залежить передусім від розвитку саме прямого інвестування.

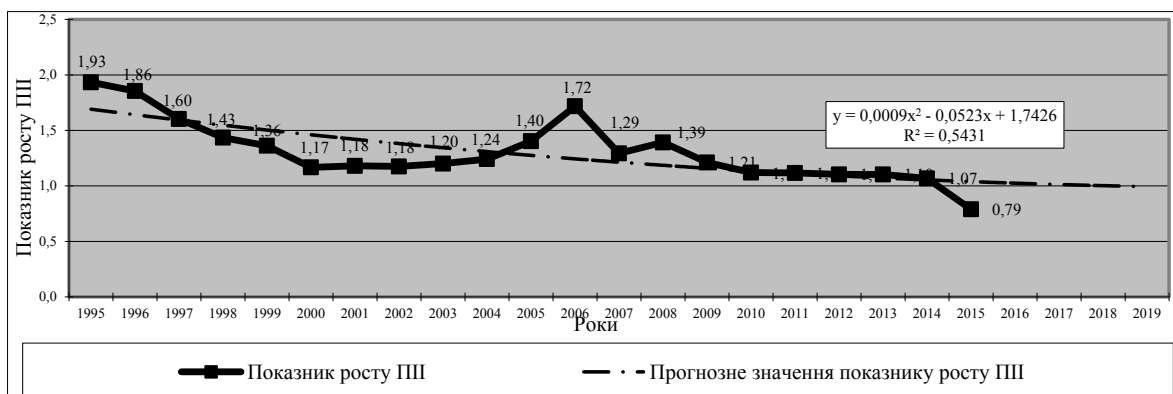

Рис. 1. Коефіцієнт росту ПІІ в економіці України, 1995–2015 рр.

Незважаючи на низькі показники інвестиційної активності, Україна є більш активним учасником прямого інвестування, а особливо у формі ПІІ (рис. 1).

Так, за даними Державного комітету статистики, на 31.12.2014 в економіку України іноземними інвесторами вкладено 45 916,00 млн дол. США (показник коефіцієнту росту ПІІ – 0,79).

Для аналізу інтенсивності зрушень ПІІ в економіку України за 1995–2008 рр. доцільно розрахувати середні темпи росту (Тр1- 1995–2005 рр., Тр2- 2006–2015 рр.), для розрахунку використано формулу темпу росту середньої геометричної темпу росту:

$$T_{p1} = \sqrt[10]{\frac{1,72}{1,93}} \approx 0,989, \quad T_{p2} = \sqrt[10]{\frac{0,79}{1,72}} \approx 0,925,$$

На основі даних розрахуємо коефіцієнт прискорення/уповільнення:

$$K_{np(cn)} = \frac{0,925}{0,989} \approx 0,94; 0,94 < 1; 0,94 < 1, \text{ тобто спосте-}$$

рігається сповільнення темпів росту ПІІ в економіку України за 2006–2015 рр. ніж за 1995–2005 рр. Значення коефіцієнта свідчить про негативний напрям розвитку ПІІ в економіку України, що зумовлює доцільність розрахунку прогностичної моделі темпів росту ПІІ в економіку України (рис. 1). Якщо додати лінію тренду, то можна побачити, що у наступні чотири роки ПІІ в економіку України, на жаль, матиме тенденцію до сповільнення темпів росту ПІІ, зважаючи на зменшення значення показника росту ПІІ протягом 2008–2015 рр. (прогнози значення мають помірний рівень достовірності апроксимації).

Найбільші обсяги накопиченим підсумком були внесені нерезидентами з таких країн, як Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Росія, Австрія, Велика Британія, Віргінські острови та інших країн світу.

Значні обсяги іноземних інвестицій зосереджено в галузях, що забезпечують швидкий обіг вкладеного, а саме в оптовій торгівлі, посередництві, харчовій промисловості та підприємствах промисловості. Серед галузей переробної промисловості суттєві обсяги інвестицій зроблено в металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів, машинобудування, хімічну та нафтохімічну промисловість.

Аналіз регіональної структури ПІІ свідчить про нерівномірність розподілу інвестицій за регіонами України, їх зосередження в промислових центрах України (Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Одеська області та м. Київ).

Отже, Індекс ПІІ в Україну (Inward FDI Index) – це незважена середня величина трьох коефіцієнтів, що відображають схильність країни отримувати ПІІ з урахуванням відносної економічної сили та потенціалу країни – реципієнта інвестицій у світовому господарстві.

Маючи наявні абсолютні дані на 31.12.2014: світовий ВВП – 77 805 100,00 млн дол. США, ВВП України – 177 430,00 млн дол. США, світове ПІІ – 1 260 000,00 млн дол. США, ПІІ України – 45 916,00 млн дол. США, світова чисельність зайнятих – 700 млн осіб, чисельність зайнятих України – 21,29 млн осіб, світовий експорт – 74 250,00 млн дол. США, експорт України – 3 437,00 млн дол. США, доцільно розглянути Індекс ПІІ в Україну.

$$\text{Індекс ПІІ} = \frac{45916,00/1260000,00}{177430,00/77805100,00} + \frac{45916,00/1260000,00}{21,29/700,00} + \frac{45916,00/1260000,00}{3437,00/74250,00} \approx 17,80,$$

Показники значно більші від 1, тобто за 2014 р. Україна отримала вдосталь ПІІ, порівняно з можливим, що могла спричинити політична нестабільність країни.

ЮНКТАД-індекс (UNCTAD Inward FDI Performance Index) для України, спрощений варіант Індексу ПІІ (умісний при тісному зв'язку ВВП та припливу ПІІ у країну).

Маючи наявні дані на 01.01.1995: ВВП України – 35864 млн дол. США, приплив ПІІ України – 3875 млн дол. США, доцільно дослідити, чи вагомо вплинуло зрушення ВВП України на ПІІ в країну, тобто розрахувати коефіцієнт еластичності між ВВП та ПІІ України за 1995–2014 рр.:

$$K_e = \frac{177430,00 - 35864,00}{177430,00} \cdot \frac{45916,00 - 3875,00}{45916,00} \approx 0,88,$$

$0,88 \leq 1$, тобто зрушення ВВП пов'язані з зростанням притоку ПІІ в країну, це зумовлює доцільність розрахунку ЮНКТАД-індексу.

$$\text{ЮНКТАД-індекс} = \frac{45916,00/1260000,00}{177430,00/77805100,00} = \frac{0,0364}{0,0023} \approx 15,83,$$

показник близький до Індексу ПІІ та значно більший від 1, тобто за 2014 р. Україна отримала вдосталь ПІІ, за умов кризи.

Варто зазначити певну умовність індексів, адже їх зниження може бути наслідком тимчасової кризи, що впливає на іноземні інвестиції більше, ніж на інші економічні показники. Якщо країна має темпи зростання ВВП і експорту більше, ніж іноземних інвестицій, то

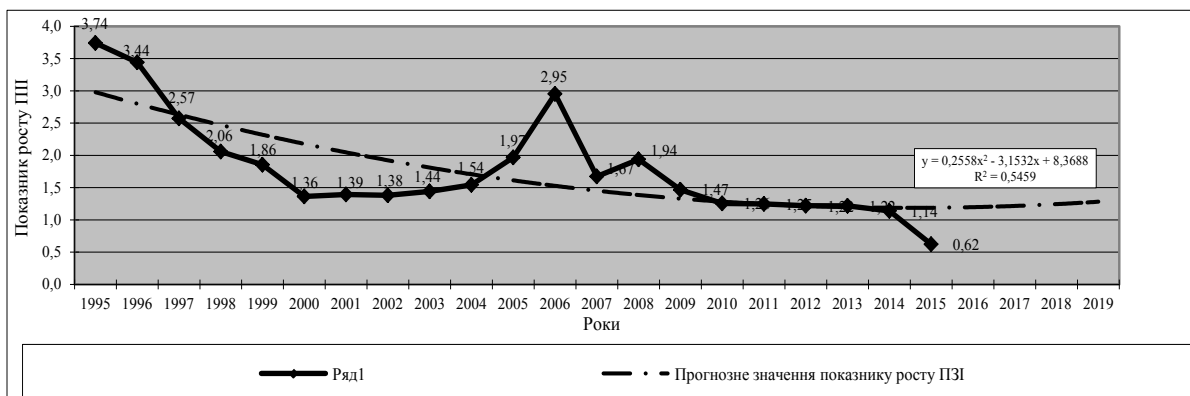

Рис. 2. Коефіцієнт росту ПІІ з економіки України, 1995–2015 рр.

індекси знижуватимуться. Що спостерігається за 2014 рік в Україні.

Необхідно звернути увагу на те, що поряд із активним розвитком ППІ в економіку України відбувається розвиток зворотного процесу, тобто ПЗІ з України в економіку країн світу (рис. 2).

Обсяг ПЗІ з України в економіку країн світу на 31.12.2014 склав 6 352,20 млн дол. США (показник коефіцієнту росту ПЗІ – 27,97). Для аналізу інтенсивності зрушень ПЗІ з України в економіку інших країн світу за 1995–2015 рр. доцільно розрахувати середні темпи росту (Тр₁– 1995–2005 рр., Тр₂– 2006–2015 рр.), для розрахунку використано формулу темпу росту середньої геометричної:

$$T_{p1} = \sqrt[10]{\frac{2,95}{3,74}} \approx 0,98; \quad T_{p2} = \sqrt[10]{\frac{0,62}{2,95}} \approx 0,86;$$

На основі даних розрахуємо коефіцієнт прискорення/уповільнення:

$$K_{np(cn)} = \frac{0,86}{0,98} \approx 0,88; \quad 0,880,88 \leq 1, \text{ тобто спостерігається уповільнення темпів росту ПЗІ з України в економіку інших країн за 2006–2015рр., ніж за 1995–2005 рр.}$$

Значення коефіцієнту досить умовне, оскільки значний ріст ПЗІ з України спостерігається лише за 2006 р., таким чином, доцільно розрахувати прогностичну модель темпів росту ПЗІ з України в економіку інших країн. Якщо додати лінію тренду, то можна побачити, що наступні чотири роки ПЗІ з України матимуть тенденцію до прискорення темпів росту ПЗІ, незважаючи на зменшення значення показника росту ПЗІ протягом 2008–2015 рр. (прогнозі значення мають помірний рівень достовірності апроксимації).

Протягом 2014 р. ПЗІ з України здійснено з переважною часткою спрямування до Кіпру.

ПЗІ за галузевою структурою виділяє перш за все галузі для інвестування такі як: транспорт, хімічна та нафтохімічна промисловість та машинобудування.

Регіональна структура ПЗІ за кордон прикметна тим, що найбільше інвестовано в зарубіжну економіку з Вінницької, Одеської, Харківської областей.

Отже, 1995–2014 рр. для України характеризувалися зростанням обсягу прямого інвестування, але, з наведених розрахунків, Україна не повною мірою виявила себе як імпортер ППІ і експортер ПЗІ, з огляду на економічну кризу в Україні.

Природним середовищем для ефективного прямого інвестування є ринкова економіка з притаманними їй розвиненими нормативно-правовими та економічними регуляторами і відповідною інфраструктурою. Таке середовище в Україні лише починає формуватися, до того ж ринкова переорієнтація економіки відбувається у складному

сплетінні політичних та соціально-економічних процесів.

Аналізуючи питання державного управління інвестиційною діяльністю в Україні, варто виходити з того, що кожна держава для повноцінного здійснення своїх завдань і реалізації покладених на неї функцій повинна створювати відповідну систему всіх державних органів, або механізм державного управління іноземними інвестиціями.

Отже, враховуючи позитивні та негативні тенденції інвестиційного клімату України, потрібно проводити таку інвестиційну політику, яка могла б створити максимально сприятливий інвестиційний клімат країни, а управління процесом засноване на запропонованих основах зможе забезпечити більш активну участь України в сучасних процесах прямого інвестування.

Висновки і пропозиції. Таким чином, проведене дослідження дає змогу зробити певні висновки:

- Міжнародна інвестиційна діяльність – це процес вилучення частки капіталу з національного обороту в даній країні і переміщення його в товарний або грошовий формі у виробничий процес і оборот іншої країни. Пряме інвестування є фомою міжнародної інвестиційної діяльності, яка істотно впливає на економічний та політичний стан країни.

- Участь України у процесах прямого інвестування характеризується сталою тенденцією до зростання та підтверджується аналітичними моделями та індексними показниками. Згідно із прогностичними моделями ПЗІ та ППІ України, у наступні чотири роки тенденція щодо розвитку прямого інвестування країни матиме дещо позитивний характер, але, на жаль, не такий, який мають на сучасному етапі більшість європейських країн. Згідно з показниками розрахованих індексів можна зазначити, що Україна достатньо виявила себе як з боку ПЗІ, так і ППІ, за умов кризи.

- Створенням в Україні сприятливого середовища для активного прямого інвестування є ринкова економіка з притаманними їй розвиненими нормативно-правовими та економічними регуляторами і відповідною інфраструктурою. Сучасна інвестиційна політика України повинна орієнтуватися на нарощування інвестиційних ресурсів, послідовного збільшення частки капітальних вкладень у ВВП, поліпшення структури інвестиційних джерел та оптимізації напрямів їх вкладення. Одночасно у більш практичному плані кожна країна повинна орієнтуватися на підвищення ефективності прямого інвестування та використання зарубіжного досвіду управління інвестиційним потоком, а також урахування тенденцій інвестиційного глобалізму.

Список літератури:

1. Базилевич В.Д. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах / В.Д. Базилевич // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 5-12.
2. Власюк О.С. Економіко-математичне моделювання процесів соціально-економічного розвитку України / О.С. Власюк; [авт. передм. В.М. Гаєць]. – К., 2011. – 450 с.
3. Дмитренко Д.М. Фінансова глобалізація: напрями реструктуризації фінансової системи України / Д.М. Дмитренко // Європейські перспективи. – 2010. – № 2. – С. 17-26.
4. Захожай В.В., Кім М.А. Статистика інвестиційної діяльності // Персонал. – 2007. – № 8. – С. 10-17.
5. Макогон Ю.В. Іноземні інвестиції в сучасних умовах: статистика, проблеми // Економіка України. – 2005. – № 1. – С. 87-89.
6. Макогон Ю.В. Глобальна економічна криза 2008–2010 років: світовий досвід та шляхи подолання в Україні: монографія / [В.П. Антонюк, С.С. Аптекар, Н.А. Балтачєєва та ін.]; за заг. ред. В.І. Ляшенка. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 414 с.
7. Мочерний С.В. Світове господарство в умовах глобалізації: монографія / Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Фомішин С.В. – К.: Ніка-центр, 2006. – 200 с.

8. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
11. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
12. Про інвестиційну діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47.
13. Про іноземні інвестиції : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 26.
14. Про режим іноземного інвестування : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19.

Пахомова О. А.

Донецький національний університет (г. Вінниця)

ОЦЕНКА УЧАСТИЯ УКРАИНЫ В ПРОЦЕССАХ МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Резюме

Работа посвящена развитию теоретических и научно-методических основ международной инвестиционной деятельности и разработке научно-практических рекомендаций относительно усовершенствования инвестиционной политики Украины в современных условиях функционирования мирового хозяйства. В работе исследованы теоретико-методологические основы осуществления международного инвестирования, рассмотрено влияние международных инвестиций на развитие национальных экономик, охарактеризована система регулирования международной инвестиционной деятельности. Осуществлен анализ международного инвестирования в мировом хозяйстве и проведена оценка участия Украины в процессах международной инвестиционной деятельности. Определен национальный инвестиционный климат, разработан механизм активизации международного инвестирования Украины, предложены направления усовершенствования инвестиционной политики Украины в современных условиях.

Ключевые слова: инвестиции, международные инвестиции, прямые и портфельные инвестиции, Индекс прямого иностранного инвестирования, ЮНКТАД-индекс, инвестиционный климат, механизм активизации международного инвестирования, инвестиционная политика.

Pahomova O. A.

Donetsk National University (Vinnytsia)

ESTIMATION OF THE UKRAINE PARTICIPATION IN THE PROCESSES OF THE INTERNATIONAL INVESTMENT ACTIVITY

Summary

This work is devoted to the development of the theoretical, scientific and methodical bases of the international investment activity and development of practical recommendations on the improvement of the Ukrainian investment policy under modern conditions of world economy functioning. In thesis theoretical and methodological bases of international investing realization are researched, influence of international investments on the national economies development is considered, the system of adjusting of the international investment activity is described. The analysis of international investing in a world economy is carried out; the estimation of the Ukrainian participation in the processes of the international investment activity is conducted. The national investment climate is defined; the mechanism of the Ukrainian international investing activation is developed; directions of improvement of the Ukrainian investment policy in modern terms are offered.

Keywords: investments, international investments, direct and portfolio investments, Index of the direct foreign investment, UNCTAD-index, investment climate, mechanism of international investing activation, investment policy